

Viktor Krevsel

Dr. Franc Pediček – naš učitelj

Izvleček

Zgodovina Fakultete za šport v Ljubljani ima iz časa svojega nastajanja bleščeče strani in tudi sive lise. Ena takih sivih lis je obdobje, ko je na takratnem Inštitutu za telesno vzgojo (ITV) kot profesor psihologije in pedagogike sodeloval ter aktivno deloval profesor Franc Pediček. Leta 1955 sem se vpisal na takratni Inštitut. Študentom so ob vpisu zagotovili, da bo v času njihovega šolanja inštitut postal visokošolska ustanova. Indeks Inštituta za telesno vzgojo dokazuje, da je prof. Pediček predaval v prvem semestru dve uri psihologije na teden, v drugem semestru pa še dve uri pedagogike.

Dr Franc Pediček – our teacher

Abstract

The history of the Faculty of Sport in Ljubljana has some shiny and also grey spots in the period of its establishment. One of such grey spots is the period when Prof. Franc Pediček worked as a professor of psychology and pedagogy and was actively engaged at the then Institute of Physical Education (ITV). In 1955 I enrolled at the then Institute. When students enrolled, they were promised that during their schooling the Institute would be transformed into a higher education institution. The index of the Institute for Physical Education proves that Prof. Pediček delivered two lectures of psychology per week in the first semester and another two lessons of pedagogy in the second semester.

Ko je prišel na šolo prof. Pediček, so mnogi 'prijatelji' potrebovali pomoč strokovnjaka, ki je imel klasično izobrazbo, obvladal filozofijo, psihologijo, pedagogiko in metodologijo ... Do vseh je imel enako zahtevo: doktorat naj ustreza akademskim standardom. To so bile preresne zadeve, zato so se kmalu začele težave. V tem najbolj burnem obdobju sem bil študent in predsednik združenja študentov, zato o tistih dogodkih nekaj vem. Izgubili smo status visokošolskega študija. Študenti smo prekinili študij, se zaposlili in ob delu deset let kasneje diplomirali na Visoki šoli za telesno kulturo (VŠTK). Eden redkih predavateljev, ki je bil na strani študentov, je bil prof. Pediček. V bitki s porajajočim se kineziološkim lobijem je izgubil bitko in se poslovil. Postal je direktor na Pedagoškem inštitutu. Tam je plodovito ustvarjal do upokojitve, mi pa smo brali njegove knjige.

Rad se spominjam enkratnih vaj in predavanj takratnih profesorjev. Profesor sabljanja nas je učil mojstrov in vrlin, ki jih borec potrebuje v viteškem boju (etos). Profesor akrobatike nas je naučil pretvarjati napor v lepoto (estetika). Profesor psihologije in pedagogike pa nam je dal vse, kar potrebuje pedagog v procesu vzgoje, ter znanje in vedenje o tem, kako vzgojen mora biti športnik. Profesor Franc Pediček je bil med predavatelji največji vizionar, čeprav ni bil poklicni športnik. Razumel

je športno dušo študentov in jih znal prepričati, da je vredno živeti za narodov blagor. Takratni študenti smo se zastrupili z virusom ustvarjalnosti. Športu smo služili vse življenje.

Po petdesetih letih smo se srečali nekdanji študenti Inštituta za telesno vzgojo. Na osnovi globljega premisleka smo ugotovili, da so bili nekateri naši predavatelji izjemni športni pedagogi. Takratni študenti ITV smo sledili tistim, ki so bili naš vzor. Prvi med njimi je bil tudi prof. Pediček. Njegovi simpatizerji smo leta 2005 organizirali srečanje ob petdesetletnici vpisa na Inštitut. Prisotni smo bili: Anton Adamič, atlet in odbojkar iz Kočevja; Jana Bručan, pedagoginja in ritmičarka iz Kamnika; Božidar Bučar, dolgoletni plavalni trener in funkcionar iz Ljubljane; Živka Čibej, športna pedagoginja in smučarska učiteljica iz Logatca; Milan Hlupič, športni pedagog in telovadec iz Ptuja; Viktor Krevsel, pedagog in odbojkar iz Žirovnice; Edo Mihelčič, pedagog in telovadec iz Dolskega; Mik Pavlovič, pedagog in košarkar iz Maribora; Janez Pogačar, pedagog, stomatolog in atlet iz Ljubljane; Tinček Rozman, pedagog, pedagoški svetovalec, državni prvak v dviganju uteži; Božo Sotlar, pedagog in rokometaš iz Trbovelj, ter Zofka Udir, pedagoginja iz Škofje Loke. Opravičil se je Jože Zupančič, pedagog in košarkar iz Ljubljane. Vsi smo bili enotni, da

bi se za ta lep poklic ponovno odločili, če bi se spet rodili. Obudili smo veliko spominov na lepe in tudi težke čase, ki smo jih med študijem preživeli skupaj.

Sošolca in prijatelja Jožeta Zupančiča – Župo sem poklical po telefonu in ga vprašal, kaj meni o doprinosu naših učiteljev k naši strokovni omiki. Omenil je, da je bil profesor Pediček njegov najljubši profesor in bi mu dal najvišjo možno oceno. Profesor Pediček je pri občih psihologiji naredil najboljši možni vtis na nas študente. Prvič smo slišali velike stvari, kot so človekove gibalne potrebe. Spregovoril je o motivih, interesih posameznikov in kolektivov ter o vrednotah in vrlinah športnega pedagoga. Pogovarjali smo se o sposobnostih trenerja, o temah in dilemah tedanjega časa. Debatirali smo o tem, kaj je revolucija in kaj je reforma, kaj je mojster in kaj je mediokriteta, kaj pomenijo učenje, šolanje in vzgajanje, razpravljali smo o razliki med idejo in ideologijo, o tem, kaj je splošnost in kaj reprezentativnost, kaj je materializem in kaj idealizem, kaj je logos in kaj pragma. Veliko smo govorili o namenskosti, smotrnosti, ciljnosti in operativnosti treninga, pa tudi o profesionalizmu in amaterizmu v olimpijskem gibanju, o svetosti in profanosti športa. Profanost je bila za prof. Pedička banaliziranje, medtem ko je bila stroka zanj svetinja. Zaradi tega so začeli nastajati konflikti in napetosti med lobiji in klani, ki delujejo še danes. Prof. Pediček je raziskoval športno dušo športnikov. Veda, ki je združila dušo in telo športnika, naj bi bila športna psihologija, ki je danes zelo moderna.

Jože Oblak se je vpisal v prvi letnik VŠTK pred letom 1960. O profesorju Pedičku govori samo v presežkih. Po njegovem mnenju je bil profesor izredno 'korajžen'. V njegovem letniku se je zgodilo, da je prof. Pediček ustvarjalnost poznal manj kot akademik dr. Anton Trstenjak, zato je študente odpeljal v ljubljansko stolnico, kjer so poslušali predavanje o psihologiji ustvarjalnosti, ki ga je imel svetovno znani dr. Trstenjak; on se je poglobil v človeško dušo in medosebne odnose slovenskih ljudi. Oblak danes meni, da je bilo tako početje prof. Pedička dokaz civilnega poguma. Stroka mu je bila bolj pomembna kot ideologija. Kolega Jože Oblak pravi, da je Pediček vrhunske športnike na izpitih spoštoval, se z njimi spustil v sproščen pogovor in spraševal tudi kaj takega, kar ni bilo v učnem načrtu.

Srečal sem upokojenega trenerja olimpijcev Janeza Šmitka, ki je pripravljaval slovenske smučarje za olimpijske igre v Torinu. Vprašal sem ga, kakšno je njegovo mnenje o dr. Pedičku. Brez pomisleka je povedal, da je bil najboljši profesor, kar jih je imel. Dejal je, da se je v letniku odločno uprl proti intrigi, ko so začeli zbirati

podpise proti dr. Pedičku. Šmitek se spominja tudi izpita, na katerem ga je Pediček spraševal o Makarenkovi Pedagoški poemi.

Leta 1958 sem na Osnovni šoli Borisa Kidriča v Savskem naselju honorarno poučeval telesno vzgojo. Prof. Pediček je imel predavanje za učiteljski zbor o aktualnih problemih vzgoje. Osnovna šola Borisa Kidriča v Savskem naselju je bila takrat brez telovadnice, mladinske klope pa so pričele z nasiljem v naselju. Pred predavanjem sem šel pozdravit svojega profesorja. Prosil me je, naj ne bom na predavanju, ker sem tako ali tako slišal že vse, kar namerava povedati učiteljskemu zboru. Pri svojem delu sem s pridom uporabljal napotke prof. Pedička. Prav na tej šoli brez telovadnice so učenci na osnovnošolskem tekmovanju osvojili tretje mesto v ljubljanskem okraju. Razlog je v tem, da nas je profesor prepričal o gibalnih potrebah, motivih, interesih učenec, ki so šport dojeli kot vrednoto.

Prof. Pediček se je dobro zavedal manipulacij s športom, ob športu in v samem športu, zato je napisal etični kodeks. Šlo je za pedagoški in športni etos. Vsi nekdanji Pedičkovi študenti smo upokojitev pričakali kot športni pedagogi, zaposleni v osnovni šoli, srednji šoli ali na univerzi. Ves svoj aktivni športno-pedagoški staž smo se držali nasvetov in načel, ki smo jih dobili pri prof. Francu Pedičku. Športu smo služili z ljubeznijo. Vsak izmed mojih sošolcev bi lahko spisal svojo zgodbo o tem, kako je pretvarjal teorijo prof. Pedička v prakso. On nas je prepričal, da smo se vrnili k osnovam olimpijskih načel. Besede *duhovno bogastvo, moralna čistost in gibalna popolnost* so postale izziv za prave športne pedagoge. Rek *Zdrav duh v zdravem telesu* smo slišali od njega vsak dan. Pediček je z dušo in telesom živel za slovensko stroko in šport. Pri vodenju vrhunskih ekip in reprezentanc me je še posebej zanimala duhovna stran priprave posameznega igralca. Na vsakem treningu sem si vzel čas za kratek pogovor z varovanci.

Profesorju Pedičku gre velika zasluga, da nas ni opozarjal samo na 'fizis', temveč tudi na 'dušo'. Verjeli smo v svojo moč, vse smo spoštovali, nikogar pa se nismo bali. Dr. Pediček nas je zelo zgodaj opozarjal, da je konkurenca v svetu globalna in da je treba delovati tudi lokalno. Domoljubje je bilo zanj svetinja, šport pa bolj religija kot ideologija. Generacijam športnih pedagogov gre zasluga, da so naučili narod gimnastike, smučanja, gornišstva, športnih iger in zmagovanja.

Kot nekdanji profesor na Fakulteti za šport bi si dr. Franc Pediček zaslužil posthumno rehabilitacijo za prispevek

Foto: Bogdan Martinčič

Mag. Viktor Krevsel med razpravo.

na področju športne znanosti, psihologije in pedagogike v športu.

V luči Pedičkovih izhodišč je Viktor Krevsel v šestdesetih letih napisal odmeven članek **o športni rekreaciji v delovnem okolju** oziroma o delavskem razvedrilu. Ker je tesno povezan s Pedičkovimi pogledi v takratnem času na omenjeno problematiko, ga ob zbranih prispevkih s posveta in spominih na prof. Pedička posebej objavljamo.

Takole je zapisal kolega Krevsel:

Človeška zavest s težavo sledi vsem spremembam, ki se vrstijo v naglici druga za drugo.

V času zadnjih dveh generacij se je tudi pri nas mnogo spremenilo. Naštejmo samo nekatera dejstva:

- Uveden je bil osemurni delavnik (zato imajo ljudje tudi prosti čas).
- Proizvodni proces se je izpopolnil v smislu mehanizacije (vloga mišičnega dela postaja manjša, povečana pa je vloga osrednjega živčnega sistema).
- Ljudje zapuščajo podeželje in se selijo v mesta in industrijska središča.

- Pospešen je celotni družbeni razvoj (delavec ni samo proizvajalec, temveč tudi upravljavec).

Različne komponente tega razvoja so spremenile pogoje in način vsakdanjega življenja. Civilizacija človeku sicer pomaga, da se je razvil kot družbeno bitje, hkrati pa ga odmika od naravnega načina življenja. Danes že mnogo vemo o zdravem načinu življenja, dela, počitka in prehrane. To znanje pa pomeni za družbeno zaveznega človeka obveznost, da živi in tako preživi svoj prosti čas, da bo vselej polnovreden in družbeno koristen. Če bi bolj upoštevali izsledke znanosti, bi bilo tudi iz ekonomskega stališča veliko bolj pravilno sistematično gojiti preventivo kot kurativo. Tako bi socialne dajatve npr. v veliki meri znižali, če bi skrbeli za to, da bi si ljudje v prostem času lahko privoščili kaj več sonca, zraka, vode, pravilne prehrane in gibanja. Skratka, da bi poskrbeli za učinkovite metode dela in počitka, ki so jih že sprejele vse družbe z visoko razvito industrijo.

Pri nas je žal še vedno poskrbljeno le za delo, nič ali zelo malo pa storjeno za počivanje, ki je sestavni del uspešnega dela. Vse premalo smo napravili za to, da bi se ljudje lahko zbirali v prostem času na kopališčih, smučiščih, igriščih, po knjižnicah, gledališčih, koncertnih

dvoranah itd., ne pa npr. v gostilnah, ki so žal ponekod še edino shajališče delovnih ljudi. Marsikdo bi lahko zanimal umestnost takega gledanja, toda taka stališča nikakor niso stvar posameznih fanatikov, temveč zakonitost družbenega razvoja in znanstvenih dognanj. Kot primer bi lahko navedli, da je v ZDA delavsko razvedrilo – industrijska rekreacija že dobila obseg množičnega gibanja, saj so uvedli rekreacijo že v 20.000 podjetjih.

V tovrstno organizirano dejavnost je zajetih 24 milijonov zaposlenih ljudi. V ta namen dajejo

podjetja 163 milijonov dolarjev letno. V zadnjem desetletju so se v raznih državah v zvezi z industrializacijo pojavili podobni problemi. Zato je organizacija Združenih narodov za prosveto in kulturo UNESCO sklicala mednarodno konferenco (od 10. do 16. avgusta 1959), na kateri so obravnavali doprinos rekreacije k proizvodnji, ali točneje, vprašanje doprinosa rekreacije za strokovni in intelektualni razvoj delovnega človeka. Ti podatki so zgovorna znamenja, ki dokazujejo, da so se pogoji življenja spremenili in da je postala rekreacija dejansko potreba.

■ Pomen delavskega razvedrila

Z mehanizacijo dela se večja človekov prosti čas. Tega pa je začel delovni človek že marsikje po svetu in tudi pri nas uporabljati na tak način, s katerim je začel škoditi sebi, svoji delovni učinkovitosti in preko tega celotni družbi. To je tudi vzrok, zakaj so se družbe, ki imajo visoko razvito proizvodnost, začele zanimati ne samo za izrabo delovnega časa delavca, temveč tudi za nje-

gov prosti čas med in po delu. To zanimanje je danes postalo že tako globoko, da imamo že vrsto znanosti o tem, da je znanost o rekreaciji tudi že poseben poklic, poklic rekreacijskega delavca.

V mnogih deželah so na podlagi znanstvenih raziskav prišli do zaključka, da od družbe vodena, usmerjana in organizirana rekreacija pomeni korist za delovno ustvarjalnost in učinkovitost. Pri tem pa ne gre samo za delovni učinek, ampak tudi za odpravljanje škodljivih družbenih pojavov, ki jih družba zdravi prav z organizacijo razvedrilnih aktivnosti. V družbi s tako družbeno ureditvijo, kot je naša, mora biti v ospredju vedno humanistična skrb za človeka. Z rekreacijo si mora socialistična družba prizadevati, da odstrani iz življenja marsikatero nujno zlo, ki ga vsiljujejo modernemu človeku nujni spremljevalci sodobnega industrializiranega življenja. Pomagati mora ljudem do osrečujočega doživljanja dela in jim zagotoviti možnost izražanja in razvijanje lastne osebnosti. Pomen rekreacije je v socialistični družbi velik zato, ker mora upoštevati tri načela:

- Humanistično skrb za delovnega človeka.
- Večji delovni potencial v proizvodnji.
- Odstranjevanje kvarnih družbenih pojavov.

To pomeni, da je vprašanje delavskega razvedrila važno družbeno politično vprašanje!

Mag. Viktor Krevsel
Cesta maršala Tita 1/a
4270 – JESENICE